

Idees i creences

Poc sabem sobre la naturalesa de les idees i creences de la societat que va viure a la Draga fa 7300 anys, encara que sens dubte foren la base de les seves formes d'organització. Generalment el món ideològic-simbòlic és poc visible en el registre arqueològic, per una banda perquè no necessàriament genera restes materials o, quan en deixa, sovint no som capaços de reconèixer el seu valor ideològic. Per altra banda, quan es conserven restes, generalment són d'objectes i/o espais singulars que, si bé podem identificar o relacionar amb la pràctica de rituals o l'existència de béns distintius que podrien reflectir diferències entre individus, no podem interpretar des de la perspectiva del significat simbòlic que tenen. No obstant això, encara que l'arqueologia no pot interpretar el significat que aquests objectes o espais singulars tingueren per a les societats neolítiques, sí que pot, si més no, identificar-los.

En el jaciment de la Draga diversos elements permeten entreveure la complexitat de l'esfera ideològic-simbòlica d'aquest grup, com per exemple, els arcs, els cranis d'animals amb banyes i els ornaments. Aquestes restes no s'han trobat conjuntament a cap espai o context singular, sinó que estaven disperses en el nivell arqueològic, el que sens dubte respon al fet que cadascun d'aquests ítems tenia un valor propi, no vinculat necessàriament a una única pràctica ritual.

En el cas dels arcs és interessant destacar el que van representar per a aquestes comunitats pageses. Els arcs, en tant que armes, poden estar vinculats a activitats ofensives o defensives des del punt de vista intragrupal, a la captura d'animals salvatges o a l'enfortiment del paper social dels individus que els posseïen o els utilitzaven dins del seu mateix grup.

En el cas de la Draga, i en general del neolític inicial del nord-est peninsular, no tenim evidències de violència intergrup, fet que permet descartar l'ús relacionat amb el conflicte. També podem

Raquel Piqué, Xavier Terradas i Antoni Palomo

afirmar que a la Draga els arcs van tenir un paper deslligat de l'obtenció dels aliments. No vol dir que no s'utilitzessin per capturar les preses, sinó que l'activitat amb què es relaciona, la caça, no era fonamental per a la subsistència de la societat, ja que la cacera només representa al voltant d'un 4% de la biomassa animal identificada en el jaciment. No es pot negar que pogueren ser utilitzats per capturar animals, però el fet que aquesta activitat es mantingués en societats que ja no necessitaven aquesta estratègia econòmica per a la seva subsistència suggereix que aquesta activitat va tenir un paper més simbòlic i ideològic que no pas subsistencial. Els arcs de la Draga, per tant, han de ser interpretats en termes del prestigi vinculat a l'estatus d'alguns sectors de la població, que són els que degueren tenir accés al seu ús. Segons les representacions rupestres llevantines, que són les més pròximes geogràficament i cronològica, els arcs estan associats sempre al col·lectiu masculí. Les activitats realitzades amb aquests instruments pogueren contribuir a enfortir la posició dominant del col·lectiu que els utilitzava en el seu context social. Cal destacar, a més, el fet que un dels arcs recuperats a la Draga pot ser interpretat, d'acord amb les mides que té, com un arc infantil –no fa gaire més d'un metre de llargada. La presència d'aquest arc permet plantejar l'existència de processos de transmissió de rols cap als individus joves, que és la manera de reproduir i mantenir el sistema social (Fig. 64).

El conjunt de cranis d'animals amb banyes recuperat a la Draga és el segon tipus de resta que considerem vinculat al sistema de creences. Aquests han estat preparats intencionalment eliminant-ne la part inferior. En el jaciment han aparegut un nombre notable d'aquests tipus, entre els quals destaquen els de bou, que són els més nombrosos, però també se n'han recuperat de cabra i de cabirol. Els contextos en què s'han trobat són diversos, alguns apareixen aparentment alineats en una superfície relativament gran, cosa que ha estat interpretada com que possiblement estaven penjats a la part frontal de les cabanes. D'altres han aparegut en un context

Fig. 64. Procés d'excavació d'un arc infantil de fusta de teix (campanya 2012).

singular, és el cas de dos cranis de brau, tres de cabra i un de cabirol que van aparèixer a una fossa de poc més de dos metres quadrats. La quantitat de cranis amb banyes en aquest espai reduït ha fet plantejar que es pugui tractar d'algun tipus d'ofrena ritual, tal vegada de tipus fundacional, com les que es documenten en moltes societats quan es construeix un nou habitatge. El simbolisme del brau és ben conegut a les societats mediterrànies neolítiques. En jaciments com Çatalhöyük (Turquia) l'habitació principal de cada casa estava decorada amb bucranis, pràctica que es documenta també en altres jaciments del Pròxim Orient (Fig. 65 i 66).

Finalment, el darrer conjunt de restes que evoca la importància del món simbòlic són els ornaments. La Draga destaca per la quantitat i diversitat d'ornaments recuperats en el jaciment, entre els quals hi ha anells, denes, penjolls de diversos tipus i braçalets. Destaca la diversitat de matèries primeres emprades, n'hi ha d'elaborats amb pedra, os, banya, curculla marina i fins i tot pinyols de cirera silvestre. Algunes d'aquestes primeres matèries no són locals i van implicar un esforç important per obtenir-les. És el cas dels mol·luscs marins, entre els quals predominen els bivalves, representats aquí per l'escopinya, el petxinot i l'ostra vermella. També s'empraren caragolines de diferents espècies i ullals de mar. Aquestes matèries primeres procedien, sens dubte, de la costa, a poc més de 35 km de distància. Algunes varen ser recollides ja fòssils a les platges, fet que implica que van ser recol·lectades amb aquesta finalitat. Aquests objectes, categoritzats com a ornaments, poden haver tingut una funció vinculada a la distinció dels individus que els utilitzaven. Els ornaments poden indicar l'estatus, ja sigui per edat, gènere, posició social o prestigi dels individus que els empraven, i també poden indicar la pertinença grupal. En el cas de la Draga, el fet de no trobar-se associats a individus concrets dificulta la possibilitat de treure'n conclusions, poc sabem sobre les persones que els varen utilitzar. No obstant això, la seva mera presència en el jaciment, juntament amb la quantitat apareguda, sembla confirmar la importància per a la població de la

Fig. 65. Bucrani recuperat en una fossa juntament amb un crani de bou, tres de cabra i un de cabirol.

Draga de comunicar i fer visible, mitjançant els ornaments, els trets distintius dels individus, dins del poblat, i del conjunt dels mateixos de cara enfora. En aquest sentit, sí que val la pena destacar que alguns dels tipus d'ornaments són més aviat escassos, com per exemple els braçalets de marbre, dels quals es comptabilitzen només quatre exemplars, mentre que d'altres estan representats per un gran nombre d'elements, com pot ser el cas de les denes de collarets i penjolls fetes amb mol·luscs marins. L'esforç d'elaboració d'uns i altres és diferent, molt més gran en el cas del braçalet de marbre, ja que està fet amb una matèria primera més difícil de trobar en l'entorn i per a la seva manufactura requereix més coneixements tècnics. El valor objectiu dels ornaments és, per tant, diferent, fet que fa pensar que també ho va ser el valor social que se'ls va donar.

En definitiva, aquests pocs exemples ens demostren que la comunitat que va viure a la Draga reforçava la seva forma d'organització social amb diversos elements simbòlico-ideològics per transmetre normes de comportament i regulació social. Si bé no els podem interpretar pel que fa al seu significat, sí que podem afirmar que ocuparen un espai important en aquesta societat.

Fig. 66. L'exhibició de cranis d'animals amb banyes és una pràctica coneguda en molts indrets del món, com per exemple dins del grup Tana Toraja a Indonèsia. (Font: Gudkov Andrey-Shutterstock.com)